

«BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA»

Віталій Хромець

*Селестен Френе:
педагогічна концепція*

ДУХ І ЛІТЕРА

Київ

2023

УДК 37.01

X941

Хромець В.

Селестен Френе: педагогічна концепція

— Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2023. — 48 с. («BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA», серія «Педагогічні концепції»)

ISBN 978-617-8262-27-3

Науково-публіцистичний нарис доктора філософських наук, директора ГО «Несторівський центр» Віталія Хромця присвячений педагогічній концепції видатного французького педагога Селестена Френе. Автор докладно розглядає засади, на яких постали педагогічні ідеї С. Френе, і коротко розповідає про його життєвий шлях. У чому полягає мета, основні принципи та витончені освітні методи Селестена Френе? Чим його методика унікальна? У чому – глибинна суть його педагогічної концепції? Чому авторська педагогічна стратегія С. Френе, яка лягла в основу створення «кооперативної школи», актуальна для сучасних українських педагогів?

Відповіді на ці запитання можуть зацікавити як практикуючих педагогів, які бажають поглибити свої знання та застосувати ідеї С. Френе в роботі, так і студентів педагогічних закладів вищої освіти.

ISBN 978-617-8262-27-3

© Хромець В., 2023

© ДУХ І ЛІТЕРА, 2023

Передмова

Ви тримаєте в руках книжку з серії «Педагогічні концепції». Задум цієї серії простий: одна книжечка – одна педагогічна концепція видатного класика сучасної педагогіки. Думка про створення такої книжкової серії постала з півторарічного циклу лекцій під такою ж назвою. Протягом кожної з лекцій ми в колі зацікавлених освітян розглядали та обговорювали одну з педагогічних концепцій. Ідея проведення такого лекційного циклу виникла у Андрія Мельника, засновника школи розвитку мислення *Cowo.guru*, та Лариси Андрійченко, очільниці *Britannica School*. За час проведення циклу в ньому взяли участь близько 60 осіб, а тисячі осіб потім переглянули відео на каналі *Cowo.guru*. Щира подяка Андрію та Ларисі, а також тим, хто активно брав участь у цій роботі та проявляв до неї інтерес.

І лекційну частину, і тексти серії не слід розглядати як буквальну реконструкцію педагогічної пропозиції того чи іншого педагога-класика. Це, скоріше, спроба віднайти ключові концепти їхньої педагогіки та обдумати перспективи їх застосування в наш час. Тому не варто в цих текстах шукати академічної точності, але слід розглядати їх як нариси, мета яких – викликати інтерес до педагогічної класики та сприяти її популяризації серед освітян-практиків та академічних дослідників. Це також заклик спиратися на потужний потенціал педагогічної класики в сучасній освітній практиці.

Ця книжка про педагогіку Селестена Френе – друга в серії, перша була присвячена Василю Сухомлинському. Крім того, невдовзі вийдуть нариси про педагогічні концепції Яна Амоса Коменського, Жан-Жака Руссо, Йоганна-Готфріда Гердера, Йоганна Генріха Песталоцці, Фрідріха Фребеля, Адольфа Дістервега, Костянтина Ушинського, Георга Кершенштейнера, Рудольфа Штайнера, Марії Монтесорі, Джона Дьюї, Антона Макаренка, Януша Корчака, Олександра Сазерленда Нілла, Пауло Фрейре.

Постать Селестена Френе займає чільне місце серед класиків світової педагогіки. Він був не просто видатним педагогом-новатором, а справжнім візіонером, який вплинув на сучасну педагогічну теорію та освітні практики. І його вплив досі триває.

У цій книзі ми розглянемо педагогічну пропозицію Френе та її сучасне застосування, відкриваючи всім охочим світ його унікального підходу.

Бажаю цікавого та корисного читання!

Віталій Хромець

Попередні зауваги

Французький педагог Селестен Френе здійснив значний, ба більше, фундаментальний вплив на розвиток педагогічної теорії та практики. Френе говорив про те, що не спирався на історію педагогічної традиції і виходив з практики. Він не спирався й на жодну педагогічну теорію, але його власна теорія, що вийшла з практики, дуже схожа на те, що понад 2,5 тисячі років тому пропонував Арістотель. Загалом Селестен Френе, якщо не зважати на його педагогічну концепцію, тяжів до арістотелівської пропозиції, в центрі якої перебували індивідуальні потреби кожної дитини, але наголошував на тому, що ці індивідуальні потреби мають розвиватися в соціальному контексті. Саме це відрізняє Френе від Олександра Сазерленда Нілла, попри те, що між ними багато подібного.

Відомий французький педагог Селестен Френе (15.10.1896 – 7.10.1966) народився в родині селян, ходив до сільської школи і вже там відрізнявся від інших учнів. Він вступив до нормального училища (так у Франції називалися педагогічні навчальні заклади), по закінченні якого пішов учителювати. А коли познайомився з французькою системою освіти зсередини, то назвав її традиційною школою – у подальшому в його текстах словосполучення «традиційна школа» й «традиційна освіта» зустрічатимуться часто.

Так, таке навчання цікаве 5% учнів, які мають так звану академічну обдарованість, класична освіта відповідає їхнім природним схильностям. Такі учні орієнтовані на абстракцію та зацікавлені в тому, щоб отримати абстрактні знання. Абстрактне знання – це, звісно, не щось погане, це ознака високого, теоретичного рівня володіння матеріалом. Але для більшості дітей цей рівень недосяжний. І то не через проблеми їхнього інтелекту, а через те, що їхні інтереси та інтелект спрямовані в іншу сферу, вони мають інший фокус уваги. Саме з цього й народилася теорія Френе.

Етапи розвитку

На думку Френе, бажано, щоби період праці в житті людини починався з 5 років. З цього віку дитину потрібно залучати до продуктивної праці, результатом якої буде створення таких продуктів, які можна подарувати або продати. Френе поділяє дітей на три взаємопов'язані вікові групи: до 2, до 4 (включно) та від 5 років (рис. 2). Те, що фізично не може зробити дворічна дитина, здатна виконати дитина старша.

Сильна мотивація – це не думки людини про те, що їй щось дуже потрібно, це те, що призводить до дій. Наприклад, у школі Нілла виховувався один хлопчик, який в юності став хорошим робітником, а потім, у віці 18 років, коли

виникла потреба, навчився читати й писати. Але мовленнєві навички мають сенситивні періоди розвитку. Якщо дитина не починає говорити до певного віку, то пізніше, і це загальновідомий факт, вона може вже ніколи цього не навчитися, адже ця навичка закріплюється в певному віці. З цим пов'язана проблема «дітей Мауглі».

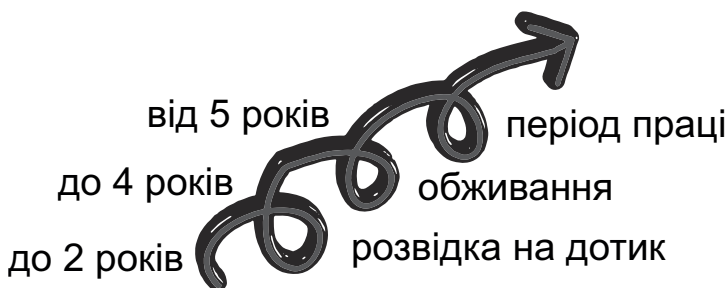

Рис. 2. Етапи розвитку дитини

Деякі люди можуть навчитися базових навичок, які вони використовуватимуть надалі все життя, у період, скажімо, з 5 до 20 років. У інших цей коридор найкращого сприйняття знань триває з 2 до 13 років. Це означає, що якщо така людина не опанує читання до 13 років, то пізніше їй це не вдасться, навіть якщо вона багато чого навчиться до 18 років. Ми навчаємося лише тоді, коли маємо до навчання інтерес. Така цікавість буде реалізована саме тоді, коли це потрібно конкретній дитині на підставі її природи. Ці часові коридори потрібно враховувати, але традиційна школа цього не робить.

Інтереси дитини та технологізація освіти

Дитина дуже швидко втомлюється від однотипної діяльності, хоче переключитися та спробувати щось інше.

Технологічний бік виховання є для Френе, за його словами, основою основ. Навіть найкращі задуми можуть закінчитися нічим без відповідного технічного обладнання.

Школа Френе, на відміну від школи Нілла, має річне планування. Учитель деталізує складений школою план, формує місячний план, а дитина на його основі створює план на тиждень. Коли вона виконає свої чотири тижневі плани, то матиме реалізований план учителя на місяць. 10 місячних планів формують річний план школи (рис. 5). Діяльність дітей не довільна, але певна довільність можлива в межах планової діяльності, наприклад під час планування тижня, але вона в будь-якому разі обмежена рамками місячного плану вчителя.

Рис. 5. Планування трудової діяльності